

Herkenning en voorkomen van Vaaltjes & Stovjes

Steve Geelhoed & Roy Slaterus

Bloemendaal aan Zee, 14 september 1997. Another day after, zodat de telpost vol zit met vogelaars. Vol verwachting starend naar de golven. Opeens een verlossende kreet "Vaaltje!!" Met enige kalmte en/of geluk kunnen de meesten een klein donker vogeltje tussen de golfkammen door zien scheren. "Is dat nou alles?" "Hoe zie je dat het een Vaaltje is?" "Waarom is het geen Stormvogeltje?" zijn de gebruikelijke reacties van de minder regelmatige tellers. Het antwoord dat Vaal Stormvogeltje *Oceanodroma leucorhoa* en Stormvogeltje *Hydrobates pelagicus* alleen in de verte op elkaar lijken, is weliswaar correct, maar onvoldoende. In dit stuk wordt een antwoord gegeven door de herkenning van beide soorten boven zee te bespreken. En passant komt ook de herkenning van te verwarren, zeldzame stormvogeltjes aan bod. We beginnen echter met het voorkomen.

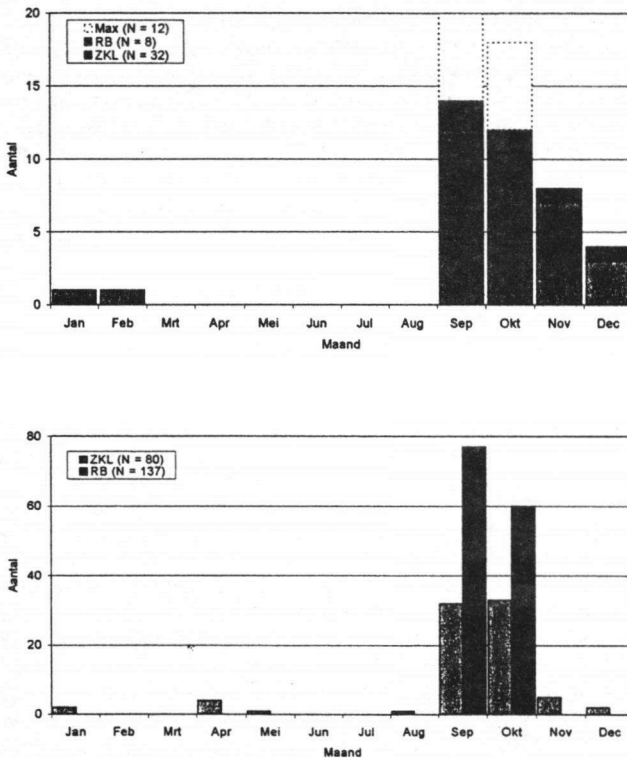
Voorkomen

Vaal Stormvogeltje is de algemeenste van beide soorten. Van de zogenaamde nominaatvorm *O.l.leucorhoa* broedt zeven à negen miljoen paar in de noordelijke Atlantische en Stille Oceaan. Alaska herbergt naar schatting vijf à zeven miljoen paar. In Noordwest-Europa broeden de meeste in Groot-Brittannië en op IJsland, maar de maximaal 220.000 paar valt in het niet bij de aantallen elders (Hagemeijer & Blair, 1997). St. Kilda ten noordwesten van het Schotse vasteland herbergt de grootste kolonie (Lloyd et al, 1991). Rond de Noordzee broeden enkele tientallen Vaaltjes op twee afgelegen plaatsen op Shetland. 's Zomers worden de grootste concentraties Vale Stormvogeltjes op 100 à 200 kilometer ten westen van St. Kilda gevonden (Skov et al, 1994). Waarnemingen in de Noordzee zijn schaars (Tasker et al, 1987).

Stormvogeltje daarentegen broedt vrijwel uitsluitend in Noordwest-Europa, met naar schatting 280.000-800.000 paar (Hagemeijer & Blair, 1997). In Groot-Brittannië en Ierland bedraagt de populatie 135.000-380.000 paar. De soort komt op een twintigtal plaatsen op Shetland en op de Orkneys voor (Lloyd et al, 1991). Stormvogeltje komt 's zomers, tot meer dan 200 km van land, verspreid van Schotland tot Ierland voor

(Skov et al, 1994). De verspreiding in de Noordzee is beperkt tot het uiterste noordwesten (Tasker et al, 1987).

Na het broedseizoen verlaten Britse Stormvogeltjes de kolonies vanaf begin september. In november zijn de meeste vogels uit de Noordzee verdwenen (Tasker et al, 1987). Het gros overwintert op zee ter hoogte van zuidelijk Afrika. Een deel van de vogels blijft het gehele jaar in de omgeving van de kolonies. Deze worden vanaf (eind) maart weer bezet. Noorse Stormvogeltjes beginnen pas in het najaar met broeden (Nygård et al, 1987 in Camphuysen & Leopold, 1994) en verlaten de kolonies dan ook later.

Figuur 1. Voorkomen van Stormvogeltje (boven) en Vaal Stormvogeltje (onder) in Zuid-Kennemerland t/m 1999. RB = zeetrekelpost (1986-1999), ZKL = overig Zuid-Kennemerland.

Vaal Stormvogeltje verlaat de kolonies iets eerder dan Britse Stormvogeltjes; niet succesvolle broeders trekken eind augustus weg, succesvolle vogels in september en juvenielen volgen niet lang daarna. De meeste vogels overwinteren in tropische wateren tot in zuidelijk Afrika. Ook van Vaal Stormvogeltje blijft een deel van de populatie het gehele jaar in de wateren rond het broedgebied. Het gros keert vanaf mei terug naar de broedkolonies.

In Zuid-Kennemerland zijn beide soorten niet algemeen (zie figuur 1). Stormvogeltje was tot 2000 een CDNA-beoordeelsoort, maar de meeste waarnemingen zijn nooit ingediend. Deze soort is een onregelmatige gast (Geelhoed et al, 1998). Tot en met 1999 zijn minimaal 40 waarnemingen gedaan. Zowel in september 1990 als in oktober 1998 kan van een bescheiden influx gesproken worden. Bij de Zuidpier pleisterende Stormvogeltjes op 22 september 1990 en 31 oktober 1998 konden niet exact geteld worden, zodat voor deze data zowel een minimum als maximum in figuur 1 is opgenomen. Vaal Stormvogeltje is een doortrekker in (zeer) klein aantal (max. 11-50 exx. op een dag) (Geelhoed et al, 1998). Beide soorten worden voornamelijk in het najaar gezien met de hoogste aantallen in september en oktober. Stormvogeltje wordt relatief vaak in november en december gezien. Het voorkomen is sterk afhankelijk van westenwinden van 6B of meer. Vaal Stormvogeltje verschijnt vaak tijdens harde tot stormachtige wind, Stormvogeltje ook relatief vaak als de wind weer geluwd is.

Herkenning

Beide stormvogeltjes worden meestal onder minder gunstige omstandigheden gezien. Woeste baren, slecht licht, kou, slaap, honger en vooral veel wind maken het onderscheiden van verenkleedkenmerken lastig of zelfs onmogelijk. Een probleem dat hierbij speelt is de vraag tot welke afstand bepaalde kenmerken zichtbaar zijn. Het niet waarnemen van een kenmerk hoeft niet altijd te betekenen dat het ontbreekt. We zullen proberen aan te geven onder welke omstandigheden kenmerken niet meer zichtbaar zijn. Over het algemeen zijn de lichtomstandigheden bepalend. Fel zonlicht - tussen de buien door - of een lichte achtergrond van witte schuimbanen laat kleuren lichter lijken. Dankzij reflectie van zonlicht door het wateroppervlak geldt dit ook voor de onderzijde van een vogel. Contrasten tussen donkere en lichte veerpartijen worden minder of vallen zelfs weg. De structuur is dan het best te zien. Gedeempt licht - bij bewolking - of een donkere achtergrond accentueren de contrasten tussen donkere en lichte veerpartijen juist.

Structuur en manier van vliegen - samen het Engelse toverwoord jizz - zijn dan ook belangrijk voor een juiste determinatie van Stormvogeltje en Vaal Stormvogeltje. Gelukkig zijn de verschillen groot genoeg om beide soorten met enige oefening op grote(re) afstand en onder barre

weersomstandigheden van elkaar te onderscheiden. De beschrijvingen zijn gebaseerd op in de literatuur genoemde kenmerken en eigen ervaringen met stormvogeltjes her en der in de Atlantische Oceaan.

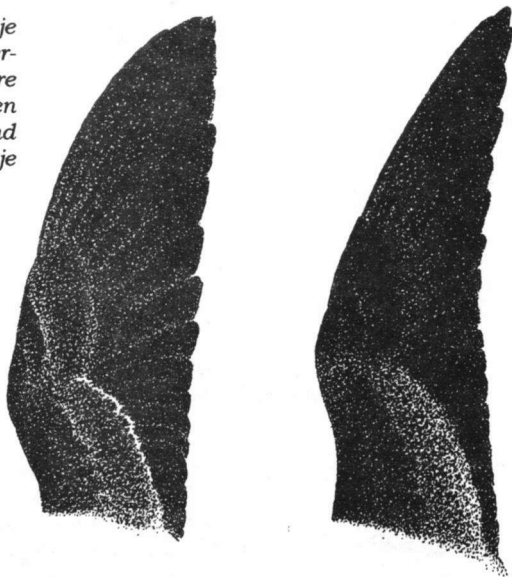
Structuur en grootte

Beide soorten zijn klein en hebben een kleine ronde kop en een slanke snavel met kleine neusbuisjes die alleen van dichtbij zichtbaar zijn. De poten zijn kort en steken niet uit voorbij de staart.

Vaal Stormvogeltje is de grootste van de twee, ongeveer zo groot als een Spreeuw. In alles doet deze soort het meest aan het prototype van een zeevogel denken: slank en aërodynamisch gebouwd. De vleugels zijn lang met een duidelijke knik door de achterwaarts gerichte hand. Deze is smaller dan de arm en loopt spits toe, ongeveer zoals bij een Drieteenmeeuw *Rissa tridactyla* (figuur 2). De staart is gevorkt en langer dan de breedte van de arm. De vork bedraagt ongeveer $\frac{1}{4}$ van de staartlengte. De gevorkte staart is alleen in bovenaanzicht zichtbaar. In zij-aanzicht loopt de staart spits toe.

In vergelijking met Vaal Stormvogeltje is Stormvogeltje ongeveer $\frac{1}{3}$ kleiner, maar zonder directe vergelijking is het grootteverschil nauwelijks bruikbaar als determinatiekenmerk. Stormvogeltje is compact gebouwd. De vleugels zijn gedrongen met een korte armvleugel en een afgeronde hand. In glijvlucht worden de vleugels gestrekt, zodat een opvallende knik in de vleugelachtterrand ontbreekt (figuur 2).

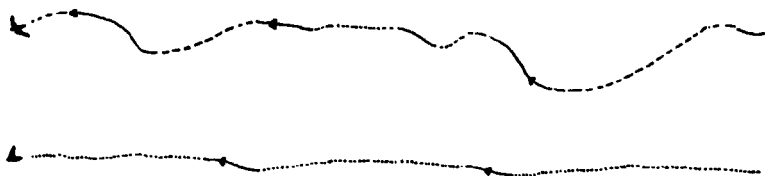
Figuur 2. Stormvogeltje (links) heeft een verhoudingsgewijs kortere armvleugel en een meer afgeronde hand dan Vaal Stormvogeltje (rechts). Roy Slaterus.

Tijdens actieve vlucht is de hand wel meer naar achter gericht. De arm is ongeveer even breed als de staartlengte. De staart is kort, breed en rechthoekig van vorm. Van dichtbij is te zien dat Stormvogeltje een steiler voorhoofd heeft dan Vaaltje.

Vliegwijze

Met harde wind vliegen beide soorten met een kenmerkende afwisseling van een aantal vleugelslagen gevolgd door een glijpauze. Beide stormvogeltjes blijven voornamelijk in de golfdalen vliegen en komen nauwelijks boven de golfkammen uit. In figuur 3 is de manier van vliegen schematisch weergegeven. Vaal Stormvogeltje wisselt een paar soepele vleugelslagen, waarbij hoogte wordt gewonnen, af met langere zweefpauzes. Kenmerkend zijn de abrupte horizontale koerswijzigingen en de aanzet tot keilboogjes. Stormvogeltje moet ogenschijnlijk meer moeite doen om vooruit te komen. Tijdens actieve vlucht heeft deze soort een snellere vleugelslag dan Vaal Stormvogeltje. Het ritme kan een associatie met zwaluwen oproepen. Stormvogeltje vliegt meestal vlak boven het zeeoppervlak zonder de keilboogjes en abrupte koerswijzigingen van Vaaltje. Zweefpauzes zijn korter dan perioden van actief fladderen. De combinatie van fladderende vlucht, korte glijpauzes en afgeronde vleugels doet enigszins denken aan voedsel zoekende Dwergmeeuwen *Larus minutus*.

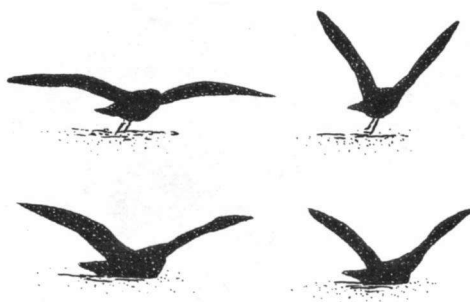
Figuur 3. Schematische weergave van de vliegwijze van Stormvogeltje (boven) en Vaal Stormvogeltje (onder) bij windkracht 6 Beaufort of meer. De lijn geeft het vliegpad (in zij aanzicht) van de vogel aan. Perioden met vleugelslagen zijn gestippeld weergegeven. Roy Slaterus.

Foerageergedrag

Hoewel in Zuid-Kennemerland meestal nauwelijks ander gedrag dan vliegen te zien is, behandelen we het karakteristieke foerageergedrag van beide soorten, hetgeen kan helpen bij de determinatie. Beide soorten pikken minuscule prooien van het wateroppervlak op.

Stormvogeltje blijft tijdens het foerageren vaak korte tijd op min of meer dezelfde plek hangen met in een V omhoogwijzende vleugels, zodat de ondervleugel goed te zien is. Pootjes trappelen over het wateroppervlak (figuur 4). Voedsel wordt ook van het wateroppervlak opgepikt tijdens korte scheervluchten. Een enkele keer dobberen ze op het water en pikken wat om zich heen.

Vaaltje houdt de vleugels tijdens het zoeken horizontaal of iets boven het lichaam. De armvleugel wordt vaak iets opgericht en de hand hangt enigszins af (figuur 4), vergelijkbaar met de vleugels van een zwevende Kleine Mantelmeeuw *Larus graellsii* (in voor- of achteraanzicht). De pootjes worden bij harde wind gebruikt als stabilisatoren (Harrison, 1983). Ze hangen vaak korte tijd in het water, zodat het lijkt of de vogel op het water staat.

Figuur 4. Foeragerende Vaaltjes (links) en Stormvogeltjes (rechts) in achteraanzicht. Let op het verschil in de stand van de vleugels. Roy Slaterus.

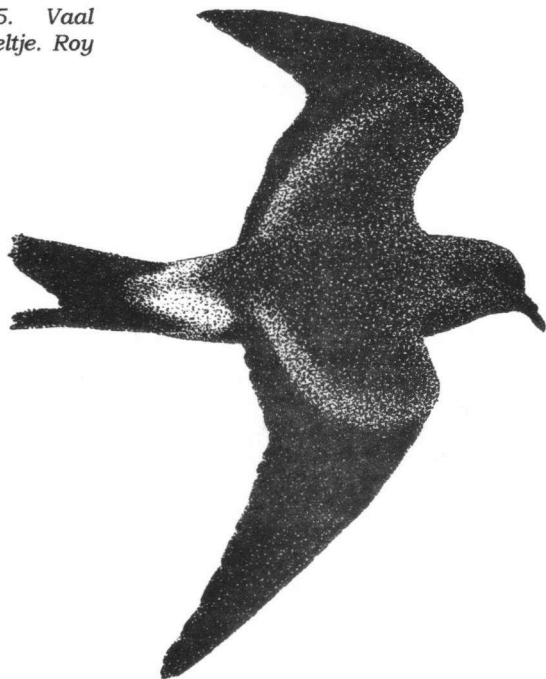
Verenkleed

Beide stormvogeltjes zijn donker met een lichte stuit. De geslachten zijn boven zee niet van elkaar te onderscheiden. Juveniele vogels zijn in principe alleen in de hand van oudere vogels te onderscheiden.

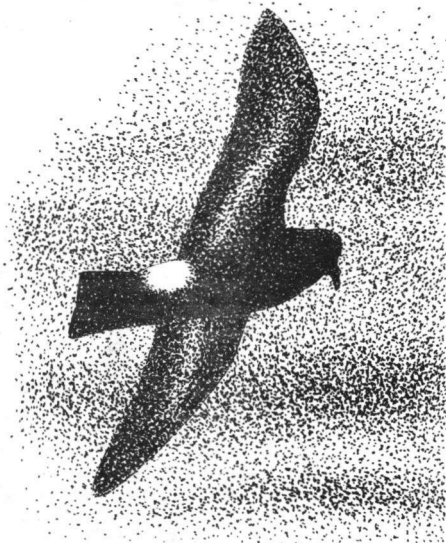
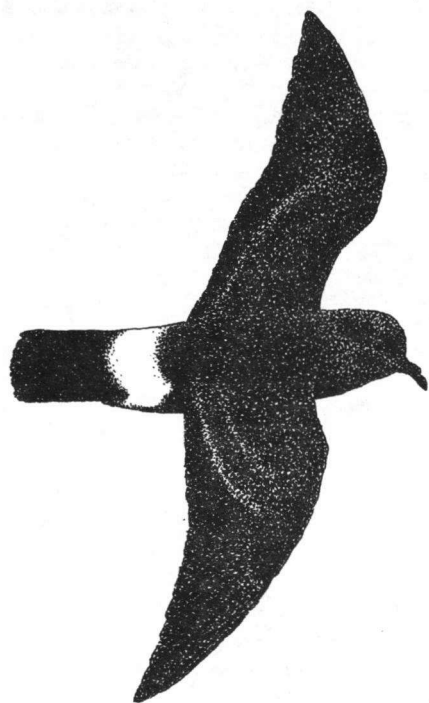
Vaal Stormvogeltje is grotendeels donkerbruin met zwarte staart, handen en armpennen. Op de grote dekveren loopt een smoezelige lichte, soms witte, diagonale band. De donkerbruine rug loopt in een punt uit op de smalle, witte stuit, zodat deze een U vormt. Centraal over de stuit loopt bovendien vaak een dunne donkerbruine lijn (figuur 2 & 5). Subtiële kleurverschillen en stuittekening zijn met gunstig licht tot ca. 250 meter

zichtbaar. Bij een bewolkte hemel is de stuit tot enkele honderden meters zichtbaar als een vage vuilwitte vlek. De combinatie van lichtere arm (kleine en deel grote dekveren) en vleugelstreep contrasteert sterk met het verder donkere verenkleed. Op grotere afstand is de lichte stuitvlek onzichtbaar, maar het contrast tussen de lichtere band op de bovenvleugel en de rest van de vogel blijft een goed kenmerk. De ondervleugel lijkt bijna altijd geheel dofzwart. Van zeer dichtbij kan te zien zijn dat de grote onderdekveren lichter zijn, een grijze baan centraal over de ondervleugel vormend.

Figuur 5. Vaal Stormvogeltje. Roy Slaterus.

Stormvogeltje is grotendeels dofzwart. De ondervleugel is lichter, bruin-grijs met een centrale witte baan gevormd door de witte (toppen van de) grote onderdekveren. Op de bovenvleugel loopt een dunne, lichte baan over de toppen van de grote dekveren. Over de stuit en het bovenste deel van de anaalstreek loopt een brede witte baan (figuur 2 & 6). De lichte streep op de bovenvleugel is tot maximaal 250 meter te zien, de witte stuit en in mindere mate de witte baan op de ondervleugel zijn tot op grote afstand zichtbaar.

*Figuur 6. Stormvo-
geltje. Roy Slaterus.*

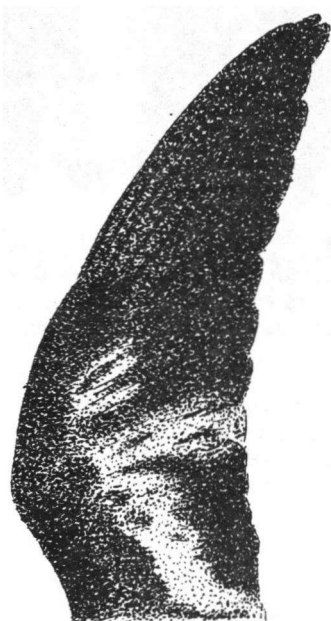
Variatie

Slijtage en rui van veren zorgen voor enige variatie in zowel structuur als verenkleed. Slijtage is sterker bij lichte veren, zodat bijvoorbeeld het lichte streepje op de bovenzvleugel bij Stormvogeltje in de loop van het (broed)seizoen minder duidelijk wordt. Juveniele (Vale) Stormvogeltjes hebben nieuwe veren, zodat lichte veerpartijen duidelijker zijn dan bij volwassen vogels in het najaar. Bij gesleten volwassen exemplaren zijn ook de donkere veerpartijen valer en bruiner. Tijdens de rui kunnen veren ontbreken of nog niet volgroeid zijn. Hierdoor kan een Vaal Stormvogeltje met ruiende handpennen bijvoorbeeld een minder spitse vleugelpunt hebben. Indien zo'n vogel niet goed gezien wordt kunnen tekens van actieve rui, zoals gaten in de arm of een onregelmatig gevormde staart (figuur 7), een van het normale beeld afwijkende indruk van de vogel achterlaten (Marsh, 1980). De kans om in Zuid-Kennemerland een ruiend Vaaltje te zien is echter vrij klein, omdat succesvolle vogels pas in de overwinteringsgebieden ruien en niet-succesvolle broeders al uit onze omgeving zijn weggetrokken als ze met de rui beginnen (Ainley et al, 1976).

Figuur 7. Ruiend Vaal Stormvogeltje. Roy Slaterus.

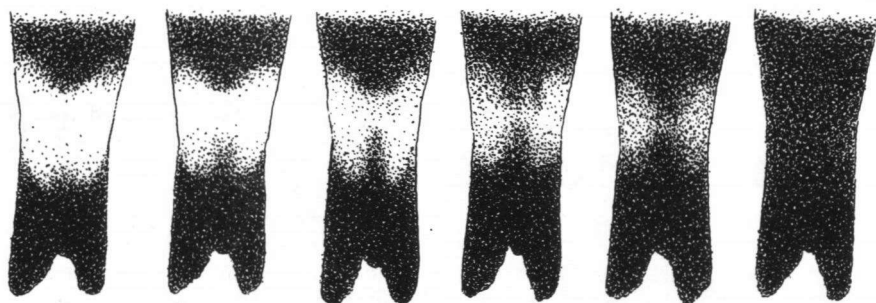

Figuur 8. Bovenvleugel van partieel albinistisch Stormvogeltje, naar Sultana (1991). Roy Slaterus.

Zoals bij vele zeevogels is het verenkleed bij beide stormvogeltjes enigszins variabel. Bij Stormvogeltje varieert de hoeveelheid wit op de ondervleugel. In een enkel geval is het wit gereduceerd tot een vlekje op de arm, soms loopt de witte band door tot over de toppen van de middelste onderhanddekveren. Op 13 september 1997 verbleef een afwijkend getekend Stormvogeltje ruim een half uur voor de telpost. Door het ontbreken van een witte baan op de ondervleugel en een duidelijke streep op de bovenvleugel leek het verenkleed op Wilsons Stormvogeltje *Oceanites oceanicus* (zie pag. 131). Een ander voorbeeld van een afwijkend getekend Stormvogeltje is een partieel albinistisch exemplaar dat op 1 juli 1978 werd gevangen op Malta (Sultana, 1991). Dit exemplaar had op beide vleugels onregelmatige lichte veerpartijen (figuur 8). In beide gevallen kon de vogel gedetermineerd worden op basis van structuur, gedrag en overige kleedkenmerken.

Vaal Stormvogeltje heeft verschillende kleurvarianten, waarbij de stuit varieert van geheel wit tot geheel donker (figuur 9). Over het algemeen neemt het aandeel donker gekleurde stuiten in een kolonie van noord naar zuid toe. In het zuidelijk deel van het verspreidingsgebied in de Stille Oceaan loopt het aandeel donkerstuitige exemplaren op tot 18% (Ainley, 1980). In het noordelijke Atlantisch gebied is een geheel donkere stuit slechts één keer vastgesteld. Een gekleurde stuit is vaker vastgesteld, maar bedraagt maximaal slechts 0,5% van de bekeken exemplaren (Bourne & Simmons, 1997). Vanaf de zeetrectelpost is nog nooit een exemplaar met een gekleurde stuit gezien. Bij een onderzoek naar albinisme met behulp van balgen uit diverse musea kon Baptista (1966) slechts enkele witte veertjes op de kop vinden.

Figuur 9. Variatie in stuittekening van Vaal Stormvogeltje volgens de indeling van Ainley (1980). Van links naar rechts is een aantal varianten afgebeeld beginnend met het lichtste type 1 en eindigend met het donkerste type 11. Roy Slaterus.

Tot slot een open deur. De determinatie van stormvogeltjes (en andere soorten) dient altijd gebaseerd te zijn op een combinatie van jizz, gedrag en verenkleed. De belangrijkste verschillen tussen beide soorten zijn samengevat in tabel 1.

Tabel 1. Verschillen tussen Vaal Stormvogeltje en Stormvogeltje.

	Vaal Stormvogeltje	Stormvogeltje
Vleugelvorm	Spits toelopende hand. Lange arm.	Afgeronde hand. Korte arm.
Staart	Lang, slank en gevorkt	Kort, breed en rechthoekig
Vliegwijze	Abrupte, horizontale koerswijzigingen. Lange glijpauzes, enkele vleugelslagen. Keilboogjes.	Rechtlijnige vlucht. Korte glijpauzes, fladderende vleugelslagen. Laag boven water.
Foerageergedrag	Vleugels horizontaal of iets boven lichaam.	Vleugels in omhoog wijzende V.
Bovenvleugel	Lichte arm en smoezelige lichte diagonale band over (grote) dekveren.	Dunne lichte streep over toppen van grote dekveren.
Ondervleugel	Dofzwart met grijze baan over grote dekveren.	Bruingrijs met brede centrale witte baan over grote dekveren.
Stuit	Smal, wit en U-vormig.	Breed en wit. Doorlopend tot anaalstreek.

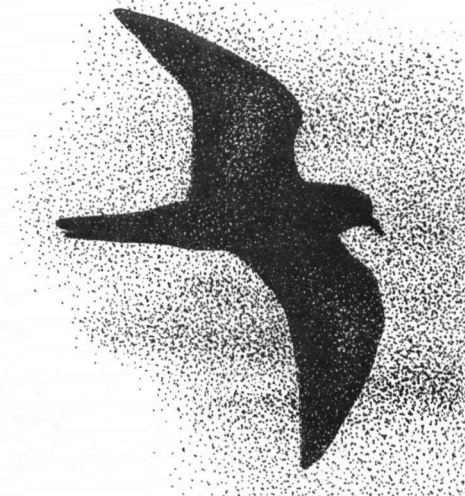
Te verwarren soorten

Stormvogeltje en Vaal Stormvogeltje kunnen in theorie met verschillende soorten verward worden. We beperken ons tot soorten die in het noordelijke Atlantische gebied zijn vastgesteld: Chinees Stormvogeltje *Oceanodroma monorhis*, Bulwers Stormvogel *Bulweria bulwerii*, Wilsons Stormvogeltje en Madeira Stormvogeltje *Oceanodroma castro*.

Chinees Stormvogeltje

Van de genoemde soorten levert Chinees Stormvogeltje (figuur 10) veruit de grootste determinatieproblemen op. Chinees Stormvogeltje werd vroeger beschouwd als een ondersoort van Vaal Stormvogeltje. Structuur en grootte van beide soorten zijn dan ook vrijwel identiek. De verhouding tussen vleugel- en staartlengte is echter iets kleiner, zodat Chinees Stormvogeltje de indruk van langere vleugels of een kortere staart wekt. Het gestrekt houden van de vleugels tijdens de zweefvlucht versterkt deze indruk nog (Morrison, 1998). De staartvork lijkt minder diep dan bij Vaaltje, maximaal 1/5 van de staartlengte. Evenals bij Vaaltje is de staartvork vaak echter niet te zien. Vliegwijze lijkt op dat van Vaal Stormvogeltje, maar zou doelgerichter zijn door minder frequente koerswijzigingen en minder keilboogjes (Harrison, 1985; Morrison, 1998). Het "verenkleed" verschilt als gevolg van de donkere stuit en de witte schachten van de buitenste vijf of zes handpennen. Over de waarde van de witte schachten als veldkenmerk verschillen de meningen. Meestal zullen ze niet zichtbaar zijn. In uitzonderlijke omstandigheden tot 250 meter (Bretagnolle in Morrison, 1998).

Figuur 10. Chinees Stormvogeltje. De vleugels lijken langer en de staart korter dan bij Vaal Stormvogeltje. Bij een samengeknepen staart lijkt deze echter langer en is de staartvork onzichtbaar. Roy Slaterus.

Chinees Stormvogeltje is dikwijls lastig te onderscheiden van een Vaal Stormvogeltje met een geheel donkere stuit. De determinatie van de eerste gevallen voor West-Europa in 1989 verliep uitermate moeizaam (Cubitt, 1995). Sindsdien is de soort vrijwel jaarlijks in West-Europa vastgesteld. Tenminste veertien waarnemingen zijn bekend uit Noorwegen, Groot-Brittannië, Frankrijk, Spanje, Portugal en Italië. In veel gevallen betrof het vangsten in juli en augustus. Daarnaast zijn diverse waarnemingen van "donkerstuitige stormvogeltjes" bekend, waaronder een exemplaar op zee ten noorden van Schiermonnikoog op 8 oktober 1989 (Morrison, 1998). Een deel van de veldwaarnemingen kan betrekking hebben op Chinees Stormvogeltje of op Bulwers Stormvogel.

Bulwers Stormvogel

Bulwers Stormvogel (figuur 11) lijkt wat verenkleeft betreft veel op Chinees Stormvogeltje. Bulwers Stormvogel is echter aanzienlijk groter, maar kleiner dan een Noordse Pijlstormvogel *Puffinus puffinus*. De lichaamsbouw is enigszins te vergelijken met een parkiet of een onvolwassen Kleinste Jager *Stercorarius longicaudus*. De kleine kop, zware borst en lange staart zorgen voor een langgerekte kegelvorm. In normale vlucht zijn de lange en spitse vleugels naar achter gebogen en steekt de pols uit. De vleugelvoorrand en kop vormen daardoor een accolade. De vleugelachterrand is enigszins S-vormig. De staart loopt puntig toe. Tijdens korte manoeuvreerbewegingen wordt de staart soms kort gespreid, zodat een waaiervorm zichtbaar is.

Figuur 11. Bulwers Stormvogel. Roy Slaterus.

Een ruiende Bulwers kan kortere centrale staartveren hebben, zodat de staart gevorkt lijkt (Bourne, 1997). De vliegwijze is bij rustig weer zeer karakteristiek: enkele snelle vleugelslagen worden afgewisseld met zweefpauzes op horizontaal gehouden vleugels, waarbij vaak teruggevlogen wordt. Bij sterkere wind worden hoge bogen afgewisseld met lange zweefpauzes.

Het verenkleed van Bulwers Stormvogel is geheel donkerbruin met een lichte diagonale band op de middelste bovendekveren. Deze band is minder breed dan bij Vaaltje en loopt niet zo ver op de voorvleugel door. Hierdoor valt de lichte band minder op dan bij Vaaltje. Zelfs in (tropisch) zonlicht lijkt een Bulwers Stormvogel op een paar honderd meter afstand geheel donker.

Hoewel in Europa enkele duizenden Bulwers Stormvogels op Madeira en de Selvagen broeden is de soort in Noordwest-Europa zeer zeldzaam (Morrison, 1998). In Nederland is één geval bekend: 21 augustus 1995 op de Westplaat bij de Maasvlakte (Schaftenaar, 1996). Momenteel wordt dit geval opnieuw beoordeeld door de CDNA vanwege twijfel of de waargenomen kenmerken en gedrag Chinees Stormvogeltje uitsluiten. Van de Noordwest-Europese waarnemingen van Bulwers zijn de waarnemingen in Denemarken op 29 oktober 1995 en van twee exemplaren in Noorwegen op 26 oktober 1991 intrigerend.

Wilsons Stormvogeltje

Wilsons Stormvogeltje is zowel in structuur, grootte en vliegwijze als verenkleed intermediair tussen Vaal Stormvogeltje en Stormvogeltje. De structuur lijkt het meest op laatstgenoemde. De staart is echter licht gevorkt. De lange poten steken meestal uit voorbij de staart. De vlucht is directer dan van Vaaltje, zonder abrupte koerswijzigingen. Snelle en ondiepe vleugelslagen worden afgewisseld met korte glijpauzes. Soms worden tot drie meter hoge bogen gemaakt, aanzienlijk hoger dan Vaal Stormvogeltje. Voedselzoekende vogels zijn zeer karakteristiek: met de vleugels vrijwel verticaal en trappelend met de pootjes wordt voedsel van het zeeoppervlak gepikt.

Het verenkleed is overwegend zwart met een brede witte stuit. Deze loopt verder op de anaalstreek door dan bij Stormvogeltje en is vrijwel altijd zichtbaar. Op de bovenvleugel loopt een vage grijze baan over de grote armdekveren, die korter en breder is dan bij Vaal Stormvogeltje. In het najaar zijn de meeste Wilsons sterk gesleten, waardoor ze lichter zijn. De vleugelstreep op de bovenvleugel kan dan even opvallend zijn als bij Vaal Stormvogeltje (Harrison, 1985).

In West-Europa is Wilsons Stormvogeltje vrij zeldzaam. De meeste waarnemingen zijn afkomstig van de wateren ten zuidwesten van de Scilly-eilanden (Groot-Brittannië). In de nazomer worden hier jaarlijks waarnemingen gedaan. In Nederland is de soort nog nooit vastgesteld.

Madeira Stormvogeltje

Madeira Stormvogeltje is groter dan de vorige soort, maar kleiner dan Vaal Stormvogeltje. Daarvan verschilt het door de bredere vleugels met een meer afgeronde hand. Deze is gewoonlijk ook naar achter gebogen. De staart is zeer licht gevorkt, hetgeen alleen onder optimale omstandigheden zichtbaar is. De vleugelstreep is minder duidelijk dan bij Vaaltje, terwijl de witte stuit breed en opvallend is. Vliegwijze verschilt van (Vaal) Stormvogeltje door de regelmatige horizontale zigzagbewegingen en snellere, ondiepe vleugelslagen afgewisseld door zweefpauzes op horizontaal gehouden vleugels (Brown, 1980; Harrison, 1983). De dichtstbijzijnde (kleine) kolonie van Madeira Stormvogeltje bevindt zich op de Farilhões voor de Portugese kust (Hagemeijer & Blair, 1997). In Noordwest-Europa is dit stormvogeltje zeer zeldzaam. Verrassend is de vondst van een stervend exemplaar in Finland op 19 januari 1993. In Nederland is de soort nog nooit vastgesteld.

Tot slot, relativerende woorden van zeevogeldeskundige Peter Harrison: "The combination of small size, similar plumage features, infrequent observation and less than optimum viewing conditions makes field identification difficult. Inexperienced birders may find it impossible."

Literatuur

- Ainley, D.G., 1980. Geographic variation in Leach's Storm-Petrel. *The Auk* 97(4): 837-853.
- Ainley, D.G., Lewis, T.J. & Morrell, S., 1976. Molt in Leach's and Ashy Storm-petrels. *Wilson Bull.* 88(1): 76-95.
- Baptista, L.F., 1966. Albinistic feathers in Storm Petrels (Hydrobatidae). *The Condor* 68(3): 512-514.
- Bourne, W.R.P., 1997. The 'Chalice' petrel. *British Birds* 90(8): 527.
- Bourne, W.R.P. & Simmons, K.E.L., 1997. A dark-rumped Leach's Storm-petrel *Oceanodroma leucorhoa* in the South Atlantic. *Sula* 11(4): 209-216.
- Brown, R.G.B., 1980. Flight characteristics of Madeiran Petrel. *British Birds* 73(6): 263-264.
- Camphuysen, C.J. & Leopold, M.F., 1994. Atlas of seabirds in the southern North Sea. IBN Research Report 94/6/NIOZ-Report 1994-8. Institute for Forestry and Nature Research/Dutch Seabird Group/Netherlands Institute for Sea Research, Texel.
- Cubitt, M.G., 1995. Swinhoe's Storm-petrels at Tynemouth: new to Britain and Ireland. *British Birds* 88(7): 342-348.
- Geelhoed, S., Groot, H., Huijssteeden, E. van, Leeuwen, G. van & Nobel, P. de (red), 1998. Vogels in het landschap van Zuid-

Kennemerland en de Haarlemmermeer. Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland/KNNV uitgeverij, Utrecht.

- Hagemeyer, W.J.M. & Blair, M.J., 1997. The EBCC Atlas of European Breeding Birds: their Distribution and Abundance. T & AD Poyser, London.
- Harrison, P., 1983. Identification of white-rumped North Atlantic Petrels. British Birds 76: 161-174.
- Harrison, P., 1985. Seabirds: an identification guide. Second, revised edition. Christopher Helm, London.
- Lloyd, C., Tasker, M.L. & Partridge, K., 1991. The status of seabirds in Britain and Ireland. T & AD Poyser, London.
- Marsh, P. 1980. Identification problem produced by Leach's Petrel in moult. British Birds 73(10): 474.
- Morrison, S.J., 1998. All-dark petrels in the North Atlantic. British Birds 91(12): 540-560.
- Schaftenaar, A., 1996. Bulwers Stormvogel op Westplaat in augustus 1995. Dutch Birding 18(4): 221-226.
- Skov, H. Durinck, J., Danielsen, F. & Bloch, D., 1994. The summer distribution of *Procellariiformes* in the central North Atlantic Ocean. Vogelwarte 37(4): 170-189.
- Sultana, J., 1991. Partial albinism of Storm Petrel. British Birds 84(10): 437-438.
- Tasker, M.L., Webb, A., Hall, A.J., Pienkowski, M.W. & Langslow, D.R., 1987. Seabirds in the North Sea. Nature Conservancy Council, Peterborough.

S.C.V. Geelhoed, Leon. Springerlaan 300, 2033 TH Haarlem
R. Slaterus, Patiëntiestraat 3, 2011 DL Haarlem

Stormvogeltje.
Arnoud van den Berg.